



El navegant Amadas i la 'colònia perduda' de Roanoke

Autor: Marc Pons

Data de publicació: 25-11-2021

El capità Philip Amadas (o Amades) va prendre contacte el 1584 amb la terra que acolliria la primera colònia anglesa a Nord-Amèrica: Roanoke, colònia que va desaparèixer misteriosament. Les investigacions genealògiques situen l'origen dels Amadas anglesos a William (Cornualles), però la seva arrel remota seria a Barcelona i a Tortosa. Article d'En Marc Pons.

Illa de Roanoke (Outer Banks, actualment Carolina del Nord, Estats Units), 4 de juliol de 1584. Fa 437 anys. La nau anglesa Bark Raleigh, comandada pel capità Philip Amadas (o Amades) i el primer oficial Arthur Barlowe prenia contacte amb la terra que acolliria la primera colònia anglesa a Nord-Amèrica: Roanoke. Aquella iniciativa, promoguda a títol particular per sir Walter Raleigh a instàncies de la reina Elisabet I, era la punta de llança d'un ambiciós projecte que tenia un doble propòsit: crear una base naval per a interceptar els combois d'or i plata de la Flota de Indias hispànica, i projectar la colonització anglesa cap a un vast territori inexplorat que Londres anomenaria "Virginia". Però aquella colònia va tenir una vida efímera i va desaparèixer misteriosament. Què va passar amb la "colònia perduda" de Roanoke?

Castell de popa de la nau anglesa Rainbow, a la batalla de Dover (1588) contra l'Armada Invencible hispànica./ Font: Rijkmuseum. Amsterdam

Qui era Philip Amadas?

Philip Amadas és la connexió "catalana" d'aquella empresa. Les investigacions genealògiques particulars situen l'origen dels Amadas anglesos a William (Cornualles, 1420-1467), però la seva arrel remota seria a Barcelona i a Tortosa. A principis del segle XV, els Amadas eren una potent nissaga de comerciants que desapareixen sobtadament del Principat. Aquesta misteriosa desaparició (que no és l'única entre l'estament mercantil català de l'època) podria

estar relacionada amb els resultats del Compromís de Casp (1412) i l'arribada de la nissaga castellana dels Trastàmara al tron de Barcelona. Un fet, que si es confirma, situaria aquells Amadas catalans al partit de Jaume d'Urgell o de Lluís d'Anjou (gendre i nebot, respectivament, de Martí I, el darrer Bel·lònida al tron de Barcelona i rivals de Ferran de Trastàmara).

Què més era Philip Amadas?

Aquell exili català, poc estudiat i molt desconegut, es va dirigir a Anglaterra (sobre la ruta comercial que unia l'Atlàntic nord amb la Mediterrània oriental), i es va emplaçar als comtats de York i de Devon. Els Amadas, concretament, van fer cap a Plymouth, al comtat de Devon, i durant els segles XV i XVI van escriure la seva història amb els Hawkins, una altra nissaga de navegants anglesos que, en la documentació hispànica de l'època són identificats com Aquins o Aquines (un patróim que apunta a un origen peninsular), i que assolirien un destacadíssim protagonisme en l'Anglaterra del XVI: van ser els impulsors d'un importantíssim canvi tecnològic als canons de les galeres que va resultar decisiu en la victòria anglesa contra l'Armada Invencible hispànica (1588), i van ser pioners en el comerç anglès amb Amèrica.

Representació? del poblat indi?gena dels Pomeiok (1590), obra de John White / Font: British Museum. Londres

Què era Roanoke?

El primer contacte que aquells exploradors van tenir amb l'illa de Roanoke i els paratges que l'envoltaven va ser molt satisfactori. Segons les fonts documentals, des d'un primer moment van establir relacions amistoses i intercanvis comercials amb els indígenes, que en aquell context eren indispensables no tan sols per a garantir la supervivència d'aquells exploradors, sinó també el posterior projecte colonitzador (en aquells primers intercanvis, els indígenes aportaven els aliments necessaris per a garantir la pervivència dels exploradors i la dels posteriors colons fins a la primera collita). Poc després d'aquell primer contacte Amadas retornaria a Anglaterra per a promoure un segon viatge, que ja no seria exploratori, sinó que seria de colonització.

La primera colònia

El 9 d'abril de 1585, un contingent de sis-cents colons a bord de set vaixells es feia a la mar a Plymouth en direcció a Roanoke. Aquell cop, el comandament de l'expedició va recaure en Richard Grenville, cosí de Raleigh i principal inversor de l'empresa. No obstant això, Amadas -que, poc abans, havia estat nomenat almirall de Virginia- i Barlowe formaven part de la tripulació i van viatjar a bord del Tiger, la nau capitana d'aquell segon viatge. Segons les fonts documentals, aquella primera tripulació era exclusivament masculina, i la seva composició era molt variada: hi havia un contingent important de militars; i hi havia, també, agricultors, fusters, ferrers, sabaters, cuiners i un sacerdot de l'Església anglicana. El 9 de juliol de 1585, després d'un accidentat viatge de tres mesos, començaven les obres d'edificació de la colònia.

El primer abandonament

Però aquell primer intent no va fructificar. El Tiger havia perdut bona part de la càrrega (la previsió alimentària per un any) en embarrancar poques milles abans d'arribar a destí. I les bones relacions inicials amb els indígenes, que haurien permès mitigar aquell contratemps, es van deteriorar en bona part a causa dels abusos sexuals que els colons van cometre contra les dones autòctones. Passat l'estiu de 1585, Grenville i bona part dels colons van retornar a Anglaterra (a la recerca de recursos i provisions), i van deixar a Roanoke un grup de cent vuit homes, comandats per Philip Amades i Ralph Lane, que no podrien resistir l'hivern: després de deambular pels voltants a la recerca d'aliments i de patir diverses baixes a causa de la fam, de les malalties, i de la hostilitat dels indígenes, s'acabarien embarcant seguint l'estela de Grenville (1586).

Representació? moderna del bateig de Virginia Dale (1880), obra de Henry Howe / Font: The New York Public Library

La segona colònia i el segon abandonament

Raleigh, contrariat pel resultat d'aquella missió, rellevaria Grenville, Amades i Lane; i nomenaria John White. En conseqüència, aquella tercera expedició seria més modesta -només dos vaixells- i ja no comptaria amb la connexió "catalana". El 22 juliol de 1587, els cent colons del tercer viatge arribaven a Roanoke i, malgrat les dificultats inicials (l'establiment anterior estava deshabitat i la tripulació del Lion -la nau capitana- s'havia amotinat i els havia

abandonat), es conjuraven per a consolidar el projecte. A tot això es sumaria un fet inèdit: el 18 d'agost de 1587 naixia Virginia Dare (neta de John White), que seria la primera criatura d'origen anglès nascuda a Nord-Amèrica. Tot seguit, White empenia viatge a Anglaterra a la recerca de recursos i colons, però en retornar la història quasi s'havia repetit. El fred i la fam havien provocat l'abandonament de la colònia.

Elisabet I, Raleigh i Amadas / Font: National Portrait Gallery. Londres

Què se'n va fer de Virginia Dare?

El que va passar amb els colons del segon establiment és, encara en l'actualitat, un misteri. Posteriorment, quan la Companyia de Virginia de Londres recupera el projecte (1608), i crea l'establiment de Jamestown (relativament a prop de Roanoke), alguns d'aquells nous colons documentarien que els indígenes de la zona tenien certa fesomia europea (ulls grisos, cabells rossos), que podia ser conseqüència de la violència sexual dels components de la primera colònia. El "català" Amadas, inclòs. Com, també, és molt probable que els pares i els veïns de Virginia Dare, forçats per les circumstàncies s'haguessin acabat integrant i mestissant amb el món autòcton. Si bé és cert que, en aquell context, els condicionants culturals i religiosos podien ser una barrera insalvable, també ho és que la fam, les malalties i l'aguait de la dalla de la mort, podien haver estat decisives.

Marc Pons

Barcelona, diumenge 14 de novembre de 2021

https://www.elnacional.cat/ca/cultura/marc-pons-reportatge-navegant-amadas-colonia-perduda-roanoke_669836_102.html